

GÜLŞEN ÇALIK

Kavramsal Manzaralar
Conceptual Landscapes

Jorge Luis Borges, Tlön'ün idealist dünyasında yer alan bir çeşmeden söz eder: Sırf kuşların mevsimlik göçleri için varolmuş bir çeşme. Bu hem ayartıcı hem de firari imge, Düşünce'nin Gerçek üzerindeki egemenliğine çeker bizi. Düşünce'nin gücü, yaşadığımız gerçekliğin içinde sadece nostaljik bir umut gibi görünür –bizim de cebri katılımımızın maddeselliğinden güç alan bu gerçeklik, Düşünce üzerinde insafsız ve katı bir egemenlik kurmuşa benziyordur. Ama tam da ayartıldığımız anda vurur Borges'in dehası! Tlön'ün sistemli biçimde düşünmüş dünyası, Ansiklopedi'nin bu idealist kumpası, çağdaş gerçekliğe öyle nüfuz etmiştir ki, sadece onun anlamsız gramerinin buyruklarına karşılık veren bir global kültür belirmiştir sonunda.– Tarihsel karmaşıklığın yerel bağını yok eden ve yaşanmış deneyimin günlük dilini silen bir kültür. *İnsanın kurguladığı ve ancak insanın çözebileceği bir labirent.*

Gülşen Çalık'ın bu sergisindeki stratejisi de böyle. Yapıtı, bizi Düşünce ve Nesnenin labirentsi mantığına yönlendiriyor ama belleğin duyarlılığını diyalektik amansızlığına yeğliyor. Bu stratejinin en ustaca icra edildiği yer *Sanatçı Kitapları*'dır: kapak yüzleri silinmiş, sayfaları özenle traşlanmış, katlanmış ve yeniden ciltlenmiş iki kitap. Anonimlikleri içinde güven verici bir aşinalık taşıyan bu derli toplu nesneler, hem kitle kültürünün taşıyıcıları hem de kişisel kurtuluşun araçları olarak, özerklik projesinin merkezine götürür bizi. Ve bu yol üzerinde Ansiklopedi'nin temelleri de mayınlanmış olur. Kitaplar, yeniden düzenlenmiş tipografilerinin kusursuzluklarıyla, hem daha yüksek bir teknolojiyi anımsatır hem de Gutenberg'in buluşundan daha eski icada sahip çıkar. Sistemli biçimde okunmaz hale getirilmiş metinlerden düz-anlamlı bir kurtuluş mesajı çıkarmaya çabalarız; ama görür gibi olduğumuz tek şey, bulanık biçimde anımsanan bir yedek tarihtir.

Çalık'ın kitapları, Düşünce ve Nesne paradok-

sunda başka olasılıkların izlerini sezdirirken, resimleri de benzer bir biçimde, varlıkla kimliğin arasında yer alan noktada durdurur bizi. Sergideki resimler, birbirine bağlı bir dizi manzara resmi, mantıksal yorgunluğumuza görsel bir dinlenme zemini sunuyor. En başta da *Sübje-Obje*: Sanat tarihi içinde kısa bir üslup gezintisi. Önce, duvar resimlerindeki andıran bir manzaranın üst noktasından gösterişsiz bir gökyüzü; bunu sırayla eskimiş bir villa duvarı ve dama desenli bir taban çerçeveleyip; ve bu görünüm sonunda gelip gülünç denecek ölçüde teatral bir sütuna dayanıyor. Galeride, resmin önünde, resimdeki ikizi olan bir sütun duruyor; taklitçiliğiyle tuhaf bir "özsüzleşmeye" uğramış bir sütun. Galeride kendi başına ayakta duran sütunun, Tlön ilkelerine uygun olarak, villanın aceleyle boyanmış sütunun nesnelleşmiş yansıması olduğu açıkça görülür; ama resmin gerçeklik üzerinde başka hak iddialarında bulunup bulunmadığı belli değildir ve gözlerimiz resmin arka planındaki manzarada boşuna bir ipucu arar. Doğa mıdır bu, yoksa "Duvar Resmi-X" mi?

Sübje-Obje'nin idealizmin uçucu belirsizlikleriyle belli bir duygudaşlık kurmasına karşılık, ona eşlik eden *İskemleli Manzara* ve *Zeyneb* resimleri, Gotik yoğunluklarıyla, bir kez daha Yaratılış sorununa dönmemize yol açar. *Sopalı Manzara* ise sopanın sopa oluşunun, sopadan başka bir şey olmayışının kesinliğiyle eğlenmektedir.

Gülşen Çalık, postmodernizmin endüstriyel havai fişek gösterilerine gönül indirmeyen bir sanatçı: Modernizmin kendi üzerinde düşünen (refleksif) bilinçliliği içinde tutmak istiyor bizi. Manzaraları, sözcüğün gerçek anlamıyla kavramsal: Lewis Carroll'un fantaziye, Tolstoy'un tarihe yaptığını bu resimler de Sanat'a yapıyor: Sanatın bir düşünme biçimi olduğunu anımsatıyor.

EDWARD MITCHELL, *Nisan 1995*

(Çeviri: Orhan Koçak)

Jorge Luis Borges writes of a fountain on the idealist world of Tlön, a fountain which existed for several years only because of the seasonal migrations of birds. The image, at once seductive and elusive, attracts us to the power of the Idea over Reality. The power of the Idea would seem but a nostalgic hope in the reality we experience – a reality which, to all appearances, ruthlessly dominates the Idea with the materiality of our forced participation. Yet it is Borges's genius to strike at the moment of our seduction, to suggest that the systematically imagined world of Tlön, the idealist conspiracy of the Encyclopaedia, has so permeated contemporary reality as to create a global culture that responds only to the dictates of its senseless grammar: a culture predicated on dominating nature; a culture that eliminates the localization of historical complexity and obliterates the vernacular of lived experience. A labyrinth plotted by men, to be solved by men.

This is the strategy of Gülşen Çalık in her current exhibition. Her work leads us into the labyrinthine logic of Idea and Object but prefers the sensibility of memory to the relentlessness of the dialectic. Nowhere is this strategy more deftly executed than in her Artists' Books: two books with effaced covers, their pages carefully shaven, folded, and rebound. As vehicles of both mass culture and personal salvation, these compact objects, reassuringly familiar in their anonymity, carry us to the core of the project of autonomy. En route, the foundations of the Encyclopaedia are undermined. In the perfection of their seductively reordered typography, the books lay claim to an invention that precedes the ingenuity of Gutenberg while suggesting a higher technology. We struggle to uncover a literal message of redemption from the meticulously illegible texts only to

glimpse an alternate and dimly remembered history.

In much the same manner as her books mark the paradox of Idea and Object with the traces of other possibilities, Gülşen Çalık's paintings arrest us at precisely the point which lies between being and identity. The paintings of the exhibition form a closely allied series of landscapes, providing visual relief for our logical exhaustion. Chief among them is Representation which presents a brief stylistic tour of Art History beginning with an unassuming sky above a mural-like landscape, framed in turn by a shabby villa wall and chessboard floor and flanked by a foolishly theatrical column. Before the painting, free-standing on the gallery floor, stands the painted column's double, oddly insubstantial in its mimicry. True to the principles of Tlön, the freestanding column of the gallery floor is clearly the objectified reflection of the hastily painted column of the villa, yet it is difficult to pinpoint what other claim to reality the painting may possess, and our eyes search for some clue in the landscape of the painting's background. Is it Nature or is it Mural-X?

But if Representation proposes a certain sympathy with the ephemera of Idealism, its companion pieces, Landscape with Chair and Zeyneb, return us to the problem of Creation with gothic intensity, while Landscape with Stick delights in the exactness of the stick qua stick.

Gülşen Çalık is an artist who eschews the industrial fireworks of postmodernism in order to detain us amidst the reflective cognitions of modernity. Her landscapes are conceptual in the literal sense, doing for Art what Lewis Carroll did for Fantasy and Tolstoy for History. They recall Art as a form of thought.

EDWARD MITCHELL, April 1995

Bu katalog Tekstilbank'ın
katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

21 MART - 22 NİSAN 1995

EYTAM CADDESİ 31, MAÇKA 80200 İSTANBUL
TEL: (0212) 240 80 23 TEL/FAKS: (0212) 234 40 51

MAÇKA SANAT GALERİSİ